

Рибалко К.Р.,
студентка 6 курсу, 6 групи, Інституту
прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ПІДЛІТКИ ЯК ЖЕРТВИ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЮВАНИХ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Ключові слова: підліткова віктимність, жертва, неповнолітній, кіберзлочин.

Анотація. У тезах розглянута проблема підліткової віктимності у мережі Інтернет. Розглянуті види злочинів, жертвами яких стають неповнолітні.

Анотація. В тезисах рассмотрена проблема подростковой виктимности в сети Интернет. Рассмотрены виды преступлений, жертвами которых становятся подростки.

Ключевые слова: подростковая виктимность, жертва, несовершеннолетний, киберпреступление.

Summary. The theses consider the problem of teenage victimization on the Internet. The types of crimes that teenagers become victims of have been examined.

Keywords: teenage victimization, victim, juvenile, cybercrime.

Сьогодні в суспільстві відбуваються інтенсивні процеси інформатизації та інтелектуалізації, прискореними темпами формується інформаційне суспільство, особливістю якого є комп'ютеризація всіх сфер людського життя. Останнім часом комп'ютерні технології та комп'ютерні системи використовуються в більшості злочинів як засіб їх вчинення [7, с. 1297]. Нагальними завданнями кримінології на теперішній час є визначення та оцінка ступеню реальності і потенційної криміногенності новітніх загроз, оцінка валідності

методик, що застосовуються кримінологією в процесі пізнання дійсності, розроблення нового понятійного апарату, методологічного підґрунтя та методичного інструментарію (як кримінологічних досліджень, так і системи запобігання та протидії), що відповідали б існуючим та майбутнім проявам злочинності [8, с. 147]. Із розвитком новітніх технологій в інтернеті поширюється різного роду діяльність, особливого розвитку зазнала кіберзлочинність, яка активно процвітає. За сферою злочинних проявів особливе місце посідають злочини у сферах захисту інформації, використання комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку [10, с. 17].

Віктимність у підлітковому віці є складним, багаторівневим утворенням, яке детерміноване нейродинамічними, психодинамічними і особистісними властивостями. З розвитком технічного прогресу, з'являються все нові види злочинів, жертвами яких є підлітки. Як зазначає Б.М. Головкін потужним фактором зростання антропогенної небезпеки виступає інтенсивне переміщення суспільного життя в кіберпростір [1, с. 129]. Нагальними завданнями кримінології на теперішній час є визначення та оцінка ступеню реальності і потенційної криміногенності новітніх загроз, оцінка валідності методик, що застосовуються кримінологією в процесі пізнання дійсності, розроблення нового понятійного апарату, методологічного підґрунтя та методичного інструментарію (як кримінологічних досліджень, так і системи запобігання та протидії), що відповідали б існуючим та майбутнім проявам злочинності [9, с. 147].

Американський вчений Джон Палфрі виділяє три групи загроз психологічній безпеці підлітків в Інтернеті: небажані контакти (які можуть призвести к сексуальному насильству); кібербулінг; переслідування в мережі; «небезпечні» матеріали (порнографія, матеріали екстремістського характеру, заклики до насильства) тощо [6].

Доволі розповсюдженим явищем в Інтернеті є так званий «кібергрумінг». Його метою є отримання інтимних фото або відео неповнолітніх для подальшого шантажу, вимагання грошей або особистих зустрічей. Так, злочинці проводять масові розсилки листів підліткам і чекають хто відповість або ж вибирають жерт-

ву цілеспрямовано. Як правило, це підлітки по постах і профілю яких зрозуміло, що вони достатньо самотні або на їх сторінках в соцмережах знаходяться дуже відверті тексти або фото сексуального характеру. Найчастіше злочинці реєструються в соціальних мережах під виглядом підлітків, вказують інтереси (близькі жертви), наповнюють сторінку максимально правдоподібною інформацією. Аби завоювати довіру, зловмисники починають приділяти дитині багато уваги, часто спілкуватися, вислуховувати її проблеми. Комунікація може тривати від одного дня до кількох тижнів, перш ніж буде отримано перше фото, а далі починаються вимоги грошей або більш приватних матеріалів. Найбільшою вразливістю відрізняються підлітки жіночої статі, невпевнені в собі і перевіряючі власну сексуальність. Мають значення також низька самооцінка, соціальна ізоляція і слабка підтримка з боку однолітків [4].

Найнебезпечнішими для підлітків є так звані «групи смерті». Вперше про них стало відомо ще у 2016 році, коли у соцмережі «ВКонтакте» з'явилися групи під назвами «Тихий дом», «Синий кит» і т.д. Підлітки вступають до таких груп, а згодом з ними зв'язується «куратор». Він надсилає завдання, які можна поділити на декілька блоків (нанесення собі тілесних ушкоджень, ранній підйом і перегляд моторошних відео, а також так званий «адреналіновий етап», коли підліток повинен пройтися по краю моста або даху тощо). Головна умова – фіксувати це на камеру та надсилати куратору. Потужним інструментом психологічного тиску є те, що куратори дізнаються IP – адресу жертви і якщо вона відмовляється виконувати наступні завдання, то її залякують тим, що кураторам відома їх адреса, а тому постраждати може вся його сім'я. Останнє завдання - це покінчити життя самогубством та зафіксувати момент смерті на камеру. У МВС наголошують, що під виглядом адміністраторів із дітьми працюють психологи, які здатні швидко підштовхнути їх до суїциду шляхом маніпуляцій. Спеціалісти пояснюють причини зацікавленості підлітків у таких «іграх» тим, що в них в такому віці ще відсутня критика і життєвий досвід. Їх легко спокусити таємничістю, альтернативними групами, спілкуванням в інтернеті. Крім цього, грають важливу роль також і їх фізіологічні особливості. Так, у них ще слабо розвинена перефронтальна кора головного мозку, яка у дорослих відповідає за команду

«стоп» і тому такі ігри вони сприймають як альтернативну реальність. Психологія авторів подібних груп, мотиви такої їх діяльності також є цікавими для дослідження. Як правило, ними керує недолюбленість в дитинстві, яку вони зганяють на підлітків, та жага до влади, яку вони не мають змоги реалізувати в реальному житті, а діти старанно та покійно виконують усі їх завдання. Таке підпорядкування досягається за допомогою різного роду психологічних маніпуляцій (наприклад, постійне збільшення кількості нових завдань, яке дає гравцеві відчуття значущості).

Ще однією з форм доведення підлітків до самогубства через Інтернет є кібербулінг. На думку Л. А. Найдьоновой кібербулінг передбачає напади з метою завдання психологічної шкоди, які здійснюються через електронну пошту (e-mail), миттєві повідомлення, розгортаються в чатах, на веб-сайтах, у соціальних мережах; діють через текстові повідомлення або зображення (фото, відео); до кібербулінгу належить також терор за допомогою мобільного телефонного зв'язку [5, с. 2].

Отже, проблеми з безпекою в онлайні виникають частіше саме у неповнолітніх, для яких властиві форми ризикової поведінки. До головних їх віктимних рис можна віднести: потреба в спілкуванні, недостатність та поверхневність першого враження, демонстрація особистого життя в Інтернеті тощо. Основними заходами запобігання вчинення таких злочинів є: встановлення батьківського контролю за поведінкою в мережі, контроль батьками кола спілкування дитини, інформаційні кампанії ЗМІ щодо ризиків в мережі Інтернет.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Головкін Б.М. Віктимна поведінка жертв злочинів // Проблеми законності. 2016. Вип. 135. С. 124-136 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2016_135_15
2. Фалкина С.А. Психологические характеристики подростков, склонных к виктимному поведению в Интернет-сети / С.А. Фалкина // Перспективы науки и образования, 2014, №1. - С. 230-236
3. Савельев А.И. Несовершеннолетние жертвы преступлений как объект виктимологического исследования / А.И. Савельев //

Психопедагогика в правоохранительных органах, 2012, №1(48). – С. 61-65

4. Годик Ю.О. Угрозы и риски безопасности детской и подростковой интернет-аудитории [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://vestnik.journ.msu.ru/books/2011/6/ugrozy-i-riski-bezopasnosti-detskoj-i-podrostkovoy-internet-auditorii/>

5. Найдьонова Л. А. Кібербулінг або агресія в Інтернеті: способи розпізнання і захист дитини [Електронний ресурс] : метод. рек. / Л. А. Найдьонова. – Київ, 2011. – 34 с. – Режим доступу: https://docs.google.com/document/d/1t7n0gp82_0ZAsgHCkCqAvGepLtc-4Wx18SINv4nbPMg/edit

6. Palfrey John Gasser. Interop: The Promise and the Perils of Highly Interconnected Systems. Basic Books, 2012.

7. Ovcharenko, Mykola O; Tavolzhanskyi, Oleksii V; Radchenko, Tetiana M; Kulyk, Kateryna D; Smetanina, Nataliia / Combating Illegal Drugs Trafficking Using the Internet by Means of the Profiling Method /Tavolzhansky O. V.// V.Journal of Advanced Research in Law and Economics; Craiova Том 11, Изд. 4(50), (Summer 2020): 1296-1304.

8. Лукашевич С.Ю. Future crime: криміногенні загрози майбутнього/ С.Ю. Лукашевич // Забезпечення правопорядку в умовах коронакризи : матеріали панельної дискусії IV Харків. міжнар. юрид. форуму, м. Харків, 23–24ве-рес. 2020 р. / редкол.: В.Я. Тацій, А.П.Гетьман, Ю.Г.Барабаш, Б.М.Головкін.– Харків: Право, 2020.– 250 с.

9. Robotization of manufacturing process: economic and social problems and legal ways of their solution / О. Е. Kostyuchenko, Т. V. Kolesnik, Z. V. Bilous, О. V. Tavolzhanskyi // Financial and credit activity: problems of theory and practice. – 2019. – Vol. 3, is. 30. – P. 454–462.

10. Головкін Б. М. Види злочинності // Журнал Східноєвропейського права. 2015. № 18. С. 14-21. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2015/08/golovkin_18.pdf

11. Віктимологія : навч. посіб. / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська та ін. ; за ред. В. В. Голіни і Б. М. Головкіна. – Харків : Право, 2017. – 308 с. URL: http://criminology.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/posib_viktimologiya-2017_finaln.pdf

Науковий керівник: к.ю.н., доц. О.В. Таволжанський